

מילה באמצעות קרן לייזר

שאלה חשובה וכואבת שעלתה בפני גדולי הפוסקים בדור האחרון, לצד רעיון רפואי חדיש, עוררה דיון הלכתי בנוגע למילה באמצעות קרני לייזר.

המדובר, ברוב השאלות, בחולי המופיליה הזקוקים למילה. המופיליה היא מחלה תורשתית (בדרך כלל מאם לבנים) שהמאפיין המרכזי שלה הוא מחסור באחד מגורמי הקרישה בדם (או תפקוד לקוי שלו), כך שכל פגיעה בכלי דם עלולה לגרום לדימום כבד ומסוכן. חולים אלה מאובחנים בעקבות תסמינים של דימומים (באוכלוסייה היהודית, בדרך כלל הגילוי הוא לאחר המילה, כאשר מתגלה הפרעה בקרישה), אך בעקבות כך שהמחלה תורשתית, פעמים רבות מתבצע כבר אבחון טרום-לידתי באמצעות בדיקת סיסי שליה או מי שפיר (בכדי למנוע זאת, ישנה אפשרות לבצע הפריה חוץ גופית (IVF) ואבחון טרום השרשתי (PGD)).

חומרת המחלה תלויה בעיקר ברמת החסר בחלבון המתאים, ואכן היא משתנה מחולה לחולה. אצל חולי המופיליה קשה כל הליך כירורגי הוא סכנת חיים מוחשית, ולכן רופאים יימנעו מלנתח חולי המופיליה למעט במקרים מסוכנים ודחופים בלבד. משום כך כשמדובר על ברית מילה לחולי המופיליה קשה, הרופאים מתנגדים בנחרצות לבצע את המילה, שמבחינה רפואית אינה נצרכת, משום הסכנה (אצל חולים קלים יותר, טיפול מתאים בתרכיז קרישה סביב הלידה והמילה מאפשרים את קיום הברית).

ואכן, ייתכן שחולי המופיליה אלו הם אלו שחז"ל כוונו עליהם כשהורו שמי שמתו אחיו מחמת מילה אין למולו (יבמות סד, ב), אף שברמב"ם (מילה א, יח) משמע שמתו אחיו מחמת חסרון כח, שהרי כתב שיוכלו לחכות עד שיגדל ויתחזק, ומכל מקום לעצם הענין ברור שמחמת הסכנה אין למול חולי המופיליה, שהרי פיקוח נפש דוחה כל מצוות שבתורה.

[יש באחרונים שדייקו מדברי הרמב"ם, וכן מדברי השולחן ערוך (יו"ד סי' רס"ג ס"א), שרק אם אכן יהיה אפשר למולו אחר כך אז יש לדחות את המילה, אבל אם יצטרכו לבטלה לחלוטין, יש להסתכן ולמול בכל זאת, אך כבר מבואר בביאור הגר"א (ס"ק ב') שלא כן, ועיין מנחת אשר בראשית (סימן כח)].

לגופו של ענין, מצב כזה שבו מסוכן למול את התינוק או הגר, עורר את הפוסקים לדון, האם יהיה מותר למול באמצעות קרן לייזר. קרן אור ממוקדת זו מפיקה אנרגיה עוצמתית שגם חותכת את הרקמות וגם צורבת אותן, כך שנמנע דימום באופן מיידי. מילה בשיטה זו אינה מסוכנת גם עבור חולי המופיליה קשה. האם היא כשרה?

כתב הרמב"ם (הלכות מילה ב, א) :

"ובכל מלין ואפילו בצור ובזכוכית ובכל דבר שכורת, ולא ימול בקרומית של קנה מפני הסכנה, ומצוה מן המובחר למול בברזל בין בסכין בין במספרים, ונהגו כל ישראל בסכין".

וכעין זה פסק השו"ע (יו"ד סי' רסד, ב).

הפוסקים שדנו בענין הסתפקו האם קרן לייזר יכולה גם כן להיכלל בהגדרה "בכל מלין", או שיש לחלק בין כל אלו שמנה הרמב"ם, צור, זכוכית, סכין ומספרים, שהמשותף להם שהם "כלים", לבין קרן לייזר שאין בה ממש.

בשו"ת מנחת יצחק (חלק ח סימן פט) הביא מדברי הגאון רבי אברהם דוד הורביץ, שהניח מסברא שגם קרן לייזר נחשבת בכלל "דבר הכורת", ושלא כמו בשחיטה, שבה יש צורך בכלי דווקא, ודייק זאת בהבדל בין ההלכות הללו, שבגמרא בחולין טו, ב גם כן אמרו שבכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית, ולא סיימו ואמרו "ובכל דבר שהוא כורת", כמו במילה. המנחת יצחק הביא שכבר דן האמרי יושר (ח"ב סי' ק"מ) לגבי מילה על ידי משחה, ונקט שאי אפשר למול על ידה, משום שצריך שיהיה "דבר הכורת", ביד או בסכין, ולא על ידי סם שעל ידו נכרת "ממילא".

לאור דברי האמרי יושר, התלבט המנחת יצחק, האם לדמות את קרן הלייזר לסם, משום שגם כאן אין נגיעה ביד כלל, או שמכל מקום כיון שיש כאן פעולה של חיתוך, ולא כריתה בדרך של ממילא על ידי הסם, תהיה מילה זו כשרה.

יש לציין, כי מה שכתב המנחת יצחק שהחיתוך נעשה ללא נגיעה כלל, אינו מדוייק, מאחר שהמנתח מחזיק בידו את המכשיר ומצמיד אותו למקום החיתוך (ואף לוחצו על העור, שאם לא כן, תיווצר צריבה בלבד). אך על כל פנים אכן החיתוך עצמו נעשה על ידי קרן הלייזר ולא על ידי הפעלת הכוח של האדם לחתוך כפי שקורה בחיתוך על ידי סכין].

ובשו"ת שבט הלוי (חלק ט' סימן ריב) העיר, שאין לטעון שאין כלל צורך ב"חיתוך וכריתה", אלא העיקר ב"הסרה" של הערלה, ושלא כמו שרצו לדייק על פי דברי החתם סופר (יו"ד סי' רמ"ט), שהביא מדברי התרגום "ומל" - "יעדי", שמשמעו "יסיר", וביאר שלשון מילה אינו לשון חיתוך וכריתה אלא לשון הסרה, וכתב השבט הלוי, שודאי יש להוכיח מהתרגום בכמה מקומות במצות מילה בפרשת לך לך, "המול לכם" - "למגזר לכוך"; "ונמלתם" - "ותגזרוך", וכך בעוד מקומות רבים, הרי שגם לתרגום בודאי יש צורך בחיתוך גמור.

בתשובה בשו"ת מנחת אשר (חלק ג סימן עת), התייחס רבינו הגאון רבי אשר וייס שליט"א לשאלה כאובה זו לגבי מילת גירות. לאחר שהוא מפלפל באריכות בשאלה האם ניתן להיכנס תחת כנפי השכינה גם ללא מילה אלא רק על ידי טבילה במקרה שבו אי אפשר למול, הוא דן האם יש להכשיר מילה זו על ידי קרן לייזר. לעיקר השאלה הוא כותב שנראה "דכל דהוי מעשה האדם ובפועל נחתכה והוסרה הערלה הוי מילה כשרה, דכיון דאין קפידא במהות החומר אם הוי מתכות או עץ או זכוכית וכדו', מסתבר שלא צריך חומר כללי".

הוא אומר, שהרי הפעולה על ידי קרן הלייזר היא פעולה גמורה, אלא שאין כאן חומר ניכר לעיניים, אך אין בכך חיסרון כל עוד אין מדובר על פעולה בדרך של ממילא והשפעה עקיפה, אלא מעשה גמור וישיר.

הרב וייס מעלה שלוש נקודות נוספות:

1. מה שנפסק להלכה שלכתחילה צריך סכין ברזל, יש בזה 2 טעמים. הפרישה (ס"ק ז) כתב בשם מדרש שכך הבטיח הקב"ה לברזל בשעה ששיריון הברזל של גולית נפתח ונפגע מאהבן שקלע דוד לעברו. והלבוש כתב שהוא משום שהוא חריף ביותר ואינו מכאיב כל כך. לפי הטעם השני לכאורה יש עדיפות לקרן לייזר על פני סכין. אך גם לטעם הראשון, זהו אינו אלא מצוה מן המובחר, ומקרה דגן הוא דיעבד גמור, שהרי אין כל אפשרות אחרת למולו בדרך המקובלת.
 2. לענין מה שבצורת מילה זו אין יוצא דם ברית, ומצינו ברש"י בשבת (קלד, א) שהטפת דם ברית מצוה, ככתוב (זכריה ט), מכל מקום אין זה לעיכובא בדיעבד, וגם מצד המציאות, התברר שיש ביד המנתח להטיף מעט דם, ובשריטה בלבד אין סכנה אפילו בחולים אלו.
 3. לגבי הפריעה, שהיא חלק בלתי נפרד מהמילה, והמל ולא פרע כאילו לא מל, הנה על פי המסורת פורעים בציפורן ולא בבת אחת עם חיתוך עור הערלה, אך במקרה זה בודאי אפשר לחתוך את עור הפריעה ביחד עם עור הערלה (וזהו הפתרון היחיד מבחינה הלכתית, אם הוא אפשרי), כפי שמצינו בפוסקים שהכשירו מילה בצורה זו.
- [בנוגע לכך יש לציין שבודאי בדרך כלל אסור לשנות מהמקובל בענין הפריעה בציפורן – ועיין בציץ אליעזר חלק ח סימן כט כמה התריע על ענין זה, וכאן מדובר במצב שאם לא כן מתבטלת מצות המילה].
- גם מסקנת השבט הלוי שם דומה. לאחר שהוא וכתב שחלילה להשתמש בכך במילה רגילה, הוא כותב שמאחר דאי אפשר באופן אחר, "וקרני הלייזר פועלים מכל מקום למסס עור העורלה ועור הפריעה, והוא על כל פנים אינו ערל, פשיטא דמותר להשתמש בזה, ומצוה להשתמש".
- מכך נראה, שהשבט הלוי לא הכריע שאכן מקיים בכך מצות המילה, אלא שעל כל פנים הרי אחרי פעולה זאת כבר לא יהיה ערל, ואם כן מצוה לפחות לעשות כן בכדי להסיר מצב הערלות. ואכן הוא מוסיף שם, שלא יברך על המילה, כיון ש"לא קיים צורת המצוה כרצון תוה"ק", אבל יברך "להכניסו בבריתו של אברהם אבינו", משום שסוף סוף הוא חתום באות ברית קודש שלא להיות ערל ולהסיר הערלה מבשרו.
- בסוף דבריו, הוא מוסיף עוד: "ובפרט נידון דידן שאסור לו על פי התורה מטעמי דיני פיקוח נפש לעשות אחרת, קרוב לודאי שקיים ברית ונכנס לבריתו של אברהם אבינו...". הרי, שגם לדעתו קרוב לוודאי שבזה מקיים המצוה, אלא שאינו מברך ברכת המצוה כשאינו עושה בצורה שעליה נצטווה.

אמנם לפי הכרעתו של רבינו המנחת אשר נראה יותר שאכן יכול הוא לברך על כך גם במל על ידי קרני לייזר.

לעומתם, דעת הגרש"ז אויערבאך (שלחן שלמה ערכי רפואה חלק ג עמ' קסב), שאין להשתמש בקרני לייזר אפילו עבור חולי המופיליה, כיון ש"אין האדם כורת בכוחו אלא מכוין את קרני הלייזר וזה חותך מאליו". [אמנם לא התברר שם אם הכוונה שכך היא ההלכה גם במצב שאין כל דרך אחרת למולו, כלומר במצב של המופיליה קשה, או רק במצב שבו אפשר לטפל על ידי תרופות ולמול].